

ATVEJO ANALIZĖS SVARBA PLĖTOJANT UŽSIENIO KALBOS KOMPETENCIJĄ

Irena Jankauskienė

Kauno kolegija

Anotacija. Visose srityse didėja kompetencijos būtinumas. Kalbiniai - komunikaciniai mokėjimai gali lemti organizacijos, kartu ir atskiro jos nario, veiklos efektyvumą, jos sėkmingą, dinamišką vystymąsi. Šiuo metu reikalaujama turėti ir aukštą užsienio kalbos kompetenciją. Todėl ypač svarbu yra sukurti tinkamą ugdymo aplinką užsienio kalbos kompetencijai ugdyti. Vienas naujausių šiuolaikinių metodų yra atvejo analizė. Naudojant šį metodą integruojami ir kiti gebėjimai: analizė, kritinis mąstymas, sprendimų ieškojimas ir priėmimas. Užsienio kalbos kompetencijai ugdyti labai svarbūs yra komunikaciniai, komandinio darbo bei pristatymo gebėjimai. Straipsnyje pateikiamos užsienio kalbos ugdymo ir atvejo analizės sampratos. Čia apibendrinami tyrimo, kurio tikslas nustatyti studentų nuomonę apie atvejo analizę, kaip metodą ugdant užsienio kalbos komunikacinę kompetenciją, rezultatai. Tyrimas išryškino šio metodo naudojimo problemas ir pranašumus. Studentai teigiamai vertina atvejo analizės užduotis. Jų įsitikinimu, šios užduotys padeda ugdyti užsienio kalbos kompetenciją.

Raktiniai žodžiai: užsienio kalbos kompetencijos ugdymas, atvejo analizė.

Įvadas

Nuolatinė kaita šiuolaikinėje visuomenėje yra tiesiog natūralus reiškinys. Jis pasireiškia vis didėjančiais reikalavimais kompetencijoms. Šiandieniam žmogui, tarp daugelio kitų kompetencijų, akcentuojamas ir aukšto lygio komunikacinės kompetencijos įgijimas. Dėl ekonomikos, kelionių ir politikos bei socialinio bendradarbiavimo kalbos kompetencija tapo vienu iš pagrindinių gebėjimų. Taigi kalbos/kalbų mokoma/si kaip informacijos priėmimo ir perdavimo priemonės. Kalbų mokymo politikos apraše pabrėžiama (2006), kad praktiniai užsienio kalbos mokymo tikslai reikalauja, jog visas mokymo procesas būtų komunikacinio pobūdžio. Besimokantieji turi įgyti savarankiško darbo gebėjimus, gebėti taikyti savo įgūdžius ir žinias naujose situacijose, mokėti naudotis žodynais, žinytais, naujausiomis informacinėmis technologijomis. Šiandien ypač svarbu įgauti ir tarpkultūrinės komunikacijos kompetenciją. Mokydamiesi užsienio kalbų žmonės ugdo save kaip asmenybę, brandina vertybines nuostatas – atvirumą kalbai ir tos šalies kultūrai, rengiasi gyventi daugiataučiam, daugiakultūriniam ir daugiakalbiame pasaulyje, ugdo sėkmingai komunikacijai būtinas normas ir vertybes, toleranciją, gebėjimą bendradarbiauti, norą mokytis visą gyvenimą, ugdo dorovines bei estetines pažiūras, siekį suvokti pasaulį kaip sąveikaujančių procesų ir reiškinių sistemą. Mokydami užsienio kalbos ugdome socialinį ir pažintinį besimokančiųjų aktyvumą, kūrybingumą. Britų Tarybos leidinyje „Europos kalbų lobynas“ (2012) teigiama, kad kalbų įvairovė yra pagrindinis Europos tapatybės bruožas, todėl ES institucijos Briuselyje ir Europos Taryba Strasbūre aktyviai skatina kalbų mokymąsi.

Sugebėti tinkamai komunikuoti arba pasižymėti komunikacine kompetencija šiandien svarbu kiekvienam specialistui. Baršauskienės (2005) teigi-

mu, sugebėti sklandžiai ir įtaigiai kalbėti praverčia daugelyje žmogaus veiklos sričių, žodžiu visur, kur tenka bendrauti su žmonėmis. Tad, norėdamas sparčiai kopti karjeros laiptais, žmogus turi nuolat rūpintis savo kalbos įtaigumu, kultūra, stiliumi ir stengtis kuo daugiau kalbėti viešai.

Kaip teigia Daft (2008), nors esant vargingai komunikacijai nerizikuojama žmonių gyvybėmis, neefektyvi komunikacija gali sukelti didelių problemų, tarp jų ir darbuotojų moralę, inovacijų stoką, menkesni veiklos pasiekimai, ir nesėkmė susidūrus su problemomis, grėsmėmis, sprendžiant jas. Jau ir dirbdami, susidūrę su komunikacijos problemomis vadybininkai stengiasi pagerinti savo bendravimo žinias, gebėjimus, taisyti trūkumus, klaidas. Tam tikslui pasiekti naudojamos įvairios metodikos, kuriamos naujos. Šiuo metu ir į užsienio kalbos mokymą/si ateina atvejo analizės metodas. Savo istoriją pradėjęs medicinoje, dabar jis sėkmingai taikomas įvairiose mokslo srityse. Versle atvejo analizės metodą išsamiai analizuoja užsienio ir Lietuvos mokslininkai: Rowe (2013), Johnson, Scholles., Whittington (2008), Kučinskaitė, Žiogelytė, Jatuliavičienė (2012) ir kt. Apie jo naudojimą užsienio kalbai studijuoti pasisako: Vulfovich (2014), Burke (2009), Daft (2008), Ellet (2007). Patirtimi apie atvejo analizės metodo naudojimą Lietuvos aukštosiose mokyklose mokant/is užsienio kalbų rašė Kaminskienė, Janulienė, Stasiūnaitienė (2006).

Atsižvelgiant į visuomenės poreikius, Kauno kolegijoje stengiamasi sudaryti sąlygas specialistui, kuris turėtų aukštą užsienio kalbos kalbinę - komunikacinę kompetenciją, parengti. Didelės pastangos dedamos pagerinti kalbos mokymą/si visuose lygmenyse. Kalbos mokymas/is tapo vis dažniau „įaudžiamas“ ir į dalyko mokymą/si sprendžiant tarptautinių kontaktų situacijas tiek dėl asmeninių, tiek ir dėl profesinių tikslų. Nuolat ieškoma naujų būdų komunikacinei kompetencijai ugdyti. Atvejo analizė jau įrodė, jog tai gali būti puiki

priemonė dalykų ir kalbos mokymo/si integracijai. Šio metodo naudojimas skatina probleminių mokymą/si kadangi studentai susiduria su autentiškomis problemomis, kurias jie turi išspręsti analizuodami medžiagą užsienio kalba. Tai didina studento motyvaciją.

Tyrimo problema – nepakankama mokymosi metodų įvairovė, kuriais ugdomos užsienio kalbų kompetencijos. Straipsnyje keliamas probleminis klausimas – kaip atvejo analizės metodas galėtų prisidėti prie sėkmingesnio kalbų išmokimo bei efektyvesnės kalbų mokymosi aplinkos kūrimo?

Tyrimo objektas – užsienio kalbos kompetencija.

Tyrimo dalykas – atvejo analizės metodas ugdant kalbinę kompetenciją.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti atvejo analizės metodo panaudojimo svarbą ugdant užsienio kalbos kompetenciją.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti užsienio kalbos komunikacinės kompetencijos ugdymo sampratos analizę.
2. Išryškinti atvejo analizės sampratą bei jos įtaką šiai kalbinei kompetencijai ugdyti.
3. Atlikti studentų nuomonių tyrimą ir pateikti tyrimo rezultatus.

Tyrimo metodai: *mokslinės literatūros analizė* buvo atliekama siekiant teoriškai pagrįsti atvejo analizės bei komunikacinės kompetencijos sampratą. *Apklauso (raštu) metodas* buvo taikomas siekiant nustatyti, kokį poveikį atlieka atvejo analizės metodas studento užsienio kalbos kompetencijos plėtrai. Užsiėmimų metu studentai rinkosi pateiktas situacijas atvejo analizei atlikti, jas analizavo, identifiko problemas, ieškojo sprendimų joms spręsti. Kurso metu buvo mokomasi profesinių terminų, viešosios kalbos taisyklių, mokomasi jas taikyti. Didelis dėmesys buvo skiriamas pristatymui parengti, nes darbą reikėjo pristatyti struktūrizuoto pristatymo forma.

Teorinis problemos pagrindimas

Anot Lepaitės (2003), kompetencija, kaip fenomenas, nagrinėjama individo kvalifikacijos kontekste kaip gebėjimas veikti, nulemtas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių. Kalbinė kompetencija ugdoma pakopomis: pradedant žiniomis, vėliau mokėjimais, galiausiai įgūdžiais. *Žinios* dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2012) apibūdinamos kaip mokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija. Žmogus ne tik kaupia mokslo žinias – jis operuoja turimomis žiniomis, jomis remdamasis įgyja naujų, paverčia jas tolesnio aplinkos pažinimo ir pertvarkymo priemone. *Mokėjimams* apibrėžti daugelyje šaltinių vartojami vis skirtingi terminai – įgūdžiai, gebėjimai, mokėjimai (angl. – skills, ability; vok. – Fertigkeiten, Qualifikationen). Dabartiniame (2012) lietuvių

kalbos žodyne mokėjimai apibrėžiami kaip *sugebėjimas ką nors daryti, išmanymas*. Daugelyje literatūros šaltinių mokėjimai ir gebėjimai yra sutapatinami. *Komunikaciniai gebėjimai* yra besimokančiųjų sugebėjimas (vok. – Vermögen) pavartoti adresatui skirtus posakius, pasisakymus, socialiniame interaktyviame procese. Komunikacijoje didelį vaidmenį atlieka: asmenybės sugebėjimas spręsti, numatymas, emocijos, socialinė kilmė, ketinimai, taip pat ir kalbos partnerių tarpusavio santykiai ir kalbos situacijos sąlygos, kaip vieta, laikas, proga. Tolimesnis mokėjimo etapas, aukštesnė jo pakopa yra įgūdis. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne (2012) *įgūdis* yra kartojimu įgytas sugebėjimas atlikti automatiškai veiksmą. Langenscheidt – didysis vokiečių kalbos žodynas (2010) – įgūdį apibūdina taip – Fertigkeit: 1. Mokėjimas, gebėjimas ką nors atlikti gerai ir greitai = sumanumas 2. Mokėjimai ir specialios žinios (kurių ypač reikia profesijoje). Sąvoka „įgūdžiai“ apibūdinamas elgesys, kuris susideda iš veiksmų, vykstančių kompleksine seka ir pakartojamas nustatytu būdu.

Gabumai, žinios, mokėjimai, įgūdžiai, tarpusavyje glaudžiai susiję. Mokėjimų ir įgūdžių formavimas skiriasi nuo žinių formavimo, nes pastarųjų pagrindą sudaro mąstymo veikla, vedanti į sąvokas, apibendrinimus, o mokėjimus ir įgūdžius formuoja tam tikrų pratybų sistema. Pagal Maslow (2006), kognityvių impulsų patenkinimas teikia subjektyvų pasitenkinimą ir aukščiausią patirtį. Pasak Grebliauskiene (2004), bendriausia prasme komunikacinė **kompetencija** suprantama kaip besiplėtojanti ir iš esmės suvokta tarpasmeninio bendravimo patirtis, kuri formuojasi ir aktualizuojasi tiesioginėje tarpasmeninėje sąveikoje. Autorė teigia, jog komunikacinę kompetenciją laiduojantys gebėjimai yra sistemškai susiję ir negali būti baigtiniai. Juos žmogus ugdo visą gyvenimą nuolat atnaujindamas.

Jucevičienė ir kiti (2010) teigia, jog edukacinė aplinka, kurioje studentas mokosi, sąlygoja konkretaus studento studijų sėkmę. Studentai ne pasyviai perima pateikiamą informaciją, bet aktyviai kuria savo žinias ir įgūdžius, plėtoja kompetencijas. Aplinka, kuri palaikytų ir skatintų studento motyvaciją, didintų jo pasitikėjimą savimi ir savo jėgomis bei užtikrintų gilesnį požiūrį į studijas. Studentams turi būti sudaryta galimybė spręsti realias problemas ir pajusti atsakomybę už priimtus sprendimus.

Turi būti sudaryta galimybė refleksijai. Refleksija leidžia individams pagalvoti apie tai, kodėl jie būtent veikia taip ir netgi gauti informacijos, kaip efektyviai jie veikia. Reflektuojant patirtį yra sudaroma galimybė pataisyti klaidingą supratimą ir užpildyti žinių spragas. Refleksyvi praktika – aktyvus, kruopštus ir analitinis procesas yra kokybiško mokymosi sėkmė. Zucevičiūtės ir kitų autorių (2007) manymu, mokymosi rezultatų analizė leidžia iden-

tifikuoti kelis jų lygmenis: ikistruktūrinį, vieno komponento struktūros, kelių komponentų struktūros, santykio bei abstrahuotos sampratos lygmenis. Tam tikri įgūdžiai, pavyzdžiui, gebėjimas tobulinti savo mokymąsi, yra reikšminga galutinių mokymosi rezultatų (šalia akademinų pasiekimų, profesinės kompetencijos) sudedamoji dalis.

Labai svarbu dirbti bendradarbiaujant. Pagal Jucevičienę ir kt. (2010), mokymasis turi vykti socialiniame kontekste - išklausanč ir priimanč skirtingus požiūrius, lyginant juos bei papildant jais savo supratimą. Taigi pabrėžiama bendruomenės, kurioje svarstomos įvairios idėjos ir praturtinamas supratimas, svarba. Kritinis mąstymas, gebėjimas įvairiausiškai analizuoti ir įvertinti situaciją bei mintis, kad būtų pasirenkama protinga ir pagrįsta pozicija svarbūs ne tik mokantis, bet ir vertinant save, savo gebėjimus, bendraujant, t.y. atliekant savo veiklos analizę ir yra efektyvaus mąstymo, leidžiančio įvertinti, ką reiškia tai, kas buvo sužinota, pamatyta, patirta, savaime neatsiranda ir nesireiškia, pagrindas. Šiuo metu yra aktualūs darbo ir taikomosios veiklos gebėjimai naudotis informacinėmis technologijomis, ieškoti, tvarkyti, pateikti, analizuoti, interpretuoti, kritiškai vertinti ir panaudoti informaciją, tyrinėti, klausinėti bei sugebėti papildomas koncepcijas ir kategorijas susieti su jau turimomis koncepcijomis bei jas sieti tarpusavyje.

Kas lemia kalbos kompetenciją? Ugdant kalbos kompetenciją, labai svarbu: motyvacija, vertybės, mąstymas apie karjerą. Žodis **motyvacija** yra kilęs iš lotyniško žodžio „morere” - judinti, skatinti. Motyvacija apima žmogaus poreikius, troškimus ir įsisašmonintus norus, interesus ir polinkius, vertybes, pažiūras ir įsitikinimus.. Mokymosi motyvacija padeda žmogui orientuotis į tikslą, suvokti, apskaičiuoti laiką tikslui pasiekti, aktualizuoja būtinas žmogaus žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Įgalinimas susijęs su tokiais veiksniais, kaip: vertybės, darbo ir vadovavimo stilius, sistemiskumas, vadovo gebėjimai. Ugdant kalbos kompetenciją, labai svarbios ir **žmogaus vertybės bei asmens savybės**. Jeigu studentas užsienio kalbos mokėjimą laikys vertybe, jis jos sieks. Yra daug studentų, kuriems svarbu išmokti bendrauti šia užsienio kalba ne vien tik dėl pažymio ar stipendijos.

Žmogaus vidinę motyvaciją skatina ir mąstymas apie būsimą karjerą. Pasaulinės kaitos tendencijos daro didelę įtaką žmogaus karjerai. Kolegijos verslo vadybos fakulteto studentas galvodamas apie savo karjerą turėtų labai aiškiai suvokti užsienio kalbos mokėjimo reikšmę.

Kaip teigia Allan (2007), paskutiniame dešimtmetyje dėl informacijos, technologijų, komunikacijos vystymosi, globalizacijos ypač pasikeitė ugdymo/si aplinkos. Kai mokymosi poreikis ir lūkesčiai sparčiai vystosi, mokymas/is turi tapti vis prieinamesnis, svarbesnis, patrauklesnis ir lankstes-

nis. Ugdyti kalbinę kompetenciją gali padėti daugelis mokymosi formų bei metodų. Šiame straipsnyje nagrinėjamas **atvejo analizės** metodo panaudojimas. Britanijos tautų sandraugos asociacija administracijai ir vadybai (http://www.capam.org/documents/reporton_casestudymethodologies.pdf) pateikia tokį atvejo analizės apibūdinimą: atvejo analizė yra pasakojimas apie tai, kaip kažkas egzistuoja realiame pasaulio kontekste, kuris sukurtas atidžiai analizuojant pateiktą pavyzdį. Čia pateikiamos realaus pasaulio situacijos, su kurio dilemomis ir rezultatais susiduria žmogus. Atvejo analizė aprašo veiksnius ar žmones, kurie juos veikia, scenarijaus įvykių kontekste. Jeigu analizuojami keli atvejai, galima teigti, jog tai yra palyginamoji atvejo analizė. Egzistuoja keturi atvejo analizės požiūriai:

1. Tradicinis požiūris. Tai yra tradicinis bandymas suprasti dalyką sistemingai renkant empirinius duomenis. Svarbu, jog tyrimo duomenys, įrodymai būtų tikslūs ir objektyvūs. Čia dažniausiai atliekamos atvejo analizės ataskaitos, pateikiami detalizuoti rezultatai ir metodiniai sprendimai. Tai apima ir kruopštų stebėjimą bei įrodymų rinkimą. Pateikiami trys šio požiūrio variantai: iliustruojanti atvejo analizė (aprašomos pagrindinės realaus pavyzdžio charakteristikos, norint išsiaiškinti idėją ar paremti argumentą), tiriamoji atvejo analizė (bandymai išsiaiškinti, kas atsitiko tiriant požymius ir studijuojant aplinką), aiškinamoji atvejo analizė (bandymai paaiškinti, kodėl taip atsitiko, nustatant priežastis ir poveikį).

2. Verslo mokyklos požiūris. Čia pabrėžiami vadybininkų sprendimai ir veiksmai bei jų pasėkmės naudojant realaus gyvenimo pavyzdžius, rengiant studentus jų būsimosios profesijos iššūkiams. Mini mi šie variantai: srities (field) atvejo analizė – duomenų rinkimas studijuojamame kontekste, tai dažniausiai stebėjimas ir interviu. Literatūros atvejo analizė (atliekama pagal jau egzistuojančią spausdintą medžiagą). „Minkštasuolio“ atvejo analizė – aiškina vadybos idėją pateikiant hipotetinį scenarijų.

3. Istorinis požiūris remiasi patirties refleksija.

4. Geriausių praktikų požiūris - analizuoja geriausias patirtis ir praktikas, kurias taikant įmonė veiktų geriau. Pagrindinis tikslas - identifikuoti technikas, kurias būtų galima pakartoti, kopijuoti kitose situacijose. Čia dar išskiriamos trys atvejo analizės rūšys: įgyvendinimo, sėkmės, nesėkmės.

Atvejo analizė naudojama daugelyje profesinio lavinimo programų (<http://www.wikihow.com/Analyse-a-Case-Study>), pirmiausiai verslo mokyklose, norint pristatyti studentams realaus gyvenimo situacijas ir išnagrinėti svarbius duotos dilemos aspektus. Kadangi respondentai studijuoja pardavimų vadybą, čia svarbu nagrinėti ir specifinės verslo ar pardavimų vadybos srityse naudojamos atvejo analizės patirtį. Apibendrinant analizuotą medžiagą, galima pateikti žingsnius, vedančius į verslo

atvejo analizės procesą:

- Išanalizuoti ir apibūdinti verslo aplinką, svarbią atvejo analizei. Jeigu reikia, apibūdinti organizacijos aplinką, konkurentus, pateikti informaciją apie rinką, vartotojus ir t.t.
- Apibūdinti nagrinėjamo pagrindinio verslo struktūrą bei apimtis. Išanalizuoti vadybos struktūrą, darbuotojus, finansinę istoriją, metų pajamas ir pelną; pateikti trumpą verslo lyderių ir komandos apžvalgą.
- Identifikuoti atvejo analizės pagrindinę problemą, spręstiną klausimą. Analizuojant problemos duomenis atpažinti pagrindinius spręstinius klausimus. Galima numatyti įžengimą į naują verslą, atsakymą į konkurentų marketingo kampaniją ar vartotojo paiešką, keitimą.
- Apibūdinti, kokią reikšmę verslas turi problemoms spręsti. Galima braižyti surinktų duomenų diagramas, išvelgti chronologines progresijas, lyginti naujos įrangos pirkimą, išlaidas, pasikeitusias pajamas ir t.t.
- Identifikuoti sėkmingus sprendimų aspektus ir trūkumus. Svarbu atpažinti, ar problemos sprendimas pasiekė tikslą ar jis apskritai buvo pagrįstas.
- Apibūdinti, kokius pakeitimus reikėtų atlikti organizacijoje, strategijoje, vadyboje.
- Pabaigti analizę išvadomis, apžvelgiant rezultatus, pabrėžiant tai, ką vertėtų daryti kitaip.

Daugelyje šaltinių yra pateikiami nurodymai, kaip geriau parengti atvejo analizę. Juos apibendrinus, galima išskirti šiuos: 1. Visuomet perskaitykite atvejo analizę keletą kartų. Pirmą kartą skaitydami ieškokite detalių. Skaitydami kitus kartus vis ieškokite specifinių detalių, pabrėžkite frazes ir dalis, kurios siejasi su tema ir pasižymėkite. 2. Atvejo analizės pradžioje akiai nepasitikėkite didžiausiais skaičiais, nes jie kartais nuveda klaidingais keliais. Reikia žvelgti giliau, priešingu atveju galima nepastebėti lemiamų detalių. 3. Teikite sprendžiamos problemos komentarus, nenukrypkite nuo pagrindinės problemos, ieškokite būdų būtent jai spręsti. 4. Reikia prisiminti, kad atvejo analizė bus vertinama už verslo aspektų supratimą, tad svarbiausiai yra atskleisti jo esmę. Šiuos nurodymus galima pritaikyti ir rengiant užsienio kalbos atvejo analizę.

Nors atvejo analizė dažniausiai naudojama versle, teisėje, medicinoje, ji vis dar yra naujas metodas mokant kalbos. Jos panaudojimas labai teigiamai veikia aktyviųjų ir pasyviųjų kalbos gebėjimų vystymą; tuo labiau, kad tai yra integruotas metodas. Šis metodas vysto ir kitus gebėjimus bei kompetencijas: problemų sprendimo, pristatymo, komandinio darbo.

Ellet (2007) teigia, jog atvejo analizės metodas yra euristinis – terminas skirtas apibrėžti savaran-

kišką mokymąsi (angl.-self- guided learning), kuris įtraukia analizę, norint padaryti išvadas apie situaciją. Analizė turi du pagrindinius apibūdinimus: išskaidyti į atskiras dalis, studijuoti atskiras dalis, jų ryšius visumoje. Analizuoti atvejį, vadinasi, svarbių aspektų situacijos identifikavimą ir supratimą bei atpažinimą, ką jie reiškia sąsajoje ir pateiktoje situacijoje. Erickson (2009) pabrėžia, jog atvejo analizė reikalauja analitinių gebėjimų, teikia gausybę sprendimų, o tai leidžia studentams daryti sprendimus, skatina matyti pozityvų požiūrį, ugdo žinias svarstomoje srityje, skatina suvokti situacijos kompleksškumą.

Naudojant atvejo analizę užsienio kalbos mokymuisi, taip pat reikia ypač apmąstyti jos naudojimo tikslus ir uždavinius. Daly (2007) mano, jog užsienio kalbos dėstytojo tikslas yra vystyti studentų komunikacinę kompetenciją, ne tik dėstyti dalyko subtilybes. Tai yra, svarbu mokytis ne turinio, bet vystyti studentų komunikacinę kompetenciją. Jis teigia, jog atvejo analizės, parengtos ir adaptuotos grupei yra geriau, nei parengtos, pavyzdžiui, verslo specialistų. Grupei dėstantis dėstytojas žino, kas, kokia kalbinės veiklos sritis kelia studentams problemų. Dažniausiai naudojami du interaktyvios atvejo analizės tipai: tikslinės dalyko atvejo analizės, kaip: derybos, interviu, problemos sprendimo ar sprendimų priėmimo; kita rūšis – laisvai interpretacijai, tam tikram grupės darbui.

Atvejo analizės teikiami privalumai yra šie: vystomas kritinis mąstymas ir refleksija, gerinami organizaciniai gebėjimai. Kadangi kartais medžiaga būna labai gausi, todėl ją reikia išdėstyti logine tvarka tam, kad situacija ar problema būtų suprantamai pateikta. Atvejo analizės tikslas mokantis užsienio kalbos, be atvejo, yra pagerinti kalbinius įgūdžius žodžiu ir raštu. Mokomasi taip pat ir neverbalinės komunikacijos. Anot Cotrell (2013), atliekant užduotis ir pratybas, mokomasi ir vadybininko gebėjimų: susitikimų ar pasitarimų vedimo, derybų, pristatymo. Atvejo analizė verčia pasijusti realiose gyvenimo, profesinės veiklos situacijose, kur reikia vadybinės komunikacijos. Čia skatinami ir vystomi grupės, komandinio darbo gebėjimai. Weaver (2008) teigimu, studentai įsigilina į problemą tiek, kiek jiems diktuoja aplinkybės, o technologijos įgalina naujais būdais paremti juos dirbant auditorijoje, namie ar darbe. Institucija turi paremti studento mokymąsi.

Svarbiausia, kad atvejo analizės metodas yra laikomas ir komunikacinę kompetenciją ugdančiu metodu. Tai mokymosi metodas, pagrįstas aktyviu dalyvavimu, bendradarbiavimu ir demokratiška diskusija grupėje. Tinkamai panaudota diskusija pagerina žinių, gebėjimų ir požiūrio įgijimą. Nėra vieno unifikuoto atvejo analizės metodo. Tačiau yra daugybė jų, taikytinų įvairiose situacijose ir įvairioms problemoms bei poreikiams spręsti.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir analizė

Tyrimas buvo atliekamas dviem etapais: 2013/2014 ir 2014/2015 mokslo metais. Jame dalyvavo dvi pirmojo kurso Pardavimų vadybos programos grupės; iš viso 51 studentas. Gali pasirodyti, kad tyrimo imtis yra palyginus maža. Tačiau reikia paminėti, jog VEF paprastai studijuoja tik viena Pardavimų vadybos grupė. Čia buvo tirtos dvejų metų grupės. Grupės buvo skirtingos savo užsienio kalbos kompetencija, įgyta vidurinėje mokykloje. Atitinkamai skirtinga buvo ir mokymosi motyvacija. Pirmoji grupė aiškiai skyrėsi nuo savo kolegų. Jau diagnostinis testas parodė, jog šioje grupėje vidutinis pažymys buvo 4,8. Didesnė pusė studentų buvo įvertinti žemesniu balu. Respondentams buvo pateikta 10 uždarytųjų ir 3 atvirieji klausimai. Gauti grupių rezultatai labai skyrėsi, todėl jie bus pateikiami palyginimo būdu. Iš dalies grupės pavadintos pirmąja ir antrąja.

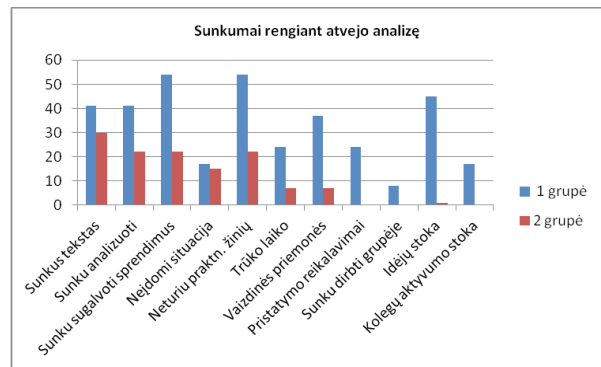
Pirmiausiai studentams buvo pateiktas klausimas: „Ar teko anksčiau atlikti atvejo analizės užduotį?“. Teigiamai pirmoje grupėje atsakė 54 proc., o antroje – 58 proc. respondentų. Skaičiai panašūs, vadinasi, abi grupės buvo vienodai pasirengusios atlikti šią užduotį.

Labai svarbu yra pasirengti atlikti užduotį: išsiaiškinti užduoties atlikimo reikalavimus, terminus. Studentams buvo leista pasirinkti kolegą, su kuriuo dirbs drauge. Poros pasirinko atvejo analizės temas savo darbui atlikti. Pirmiausia jie turėjo išanalizuoti pateiktą atvejį, sugalvoti sprendimų, rekomendacijų. Darbui buvo duotos kelios savaitės. Studentai turėjo viešai pristatyti savo darbą: supažindinti kolegas su analizuotu atveju, pateikti jo sprendimų variantus. Studentams buvo leista laisvai pasirinkti vaizdinių priemonių formas: diagramas, schemas, Power Point pristatymus ir kita. Dėstytoja skatino kūrybiškai pažiūrėti į šią užduotį, ieškoti drąšių sprendimų, pabrėždama, jog neteisingų sprendimų nėra. Pagrindinis dėmesys buvo skiriamas užsienio kalbai. Kurso metu studentai mokosi profesinės verslo kalbos terminų, vartodami visas kalbinės veiklos rūšis: kalbėjimą, skaitymą, rašymą, klausymą. Studentai buvo perspėti, jog jie bus pirmiausiai vertinami už argumentuotus sprendimus, gerai parengtą pristatymą užsienio kalba, vartojant profesinės verslo kalbos terminus, viešosios kalbos taisyklių taikymą, vaizdinių priemonių parengimą. Respondentų buvo paklausta, ar jiems aiškiai buvo suformuluota užduotis. 72 proc. visų respondentų atsakė teigiamai, 24 proc. - neigiamai ir 4 proc. rinkosi atsakymą „iš dalies“. Abiejų grupių atsakymai aiškiai skiriasi. Pirmoje grupėje tik didesnė pusė atsakė supratusi užduotį. Antroje grupėje tik 8 proc. teigė nesupratę užduoties. Užduotis abiejose grupėse buvo aiškinama anglų kalba, o norintiems ir lietuviškai. Pirmoji grupė buvo silpnesnė savo užsienio kalbos kompetencija, todėl buvo galima numa-

nyti, jog šie studentai tiesiog jautė baimę, kad dėl kalbos nemokėjimo nesugebės tinkamai atlikti užduoties. Jie priešinosi sakydami, jog sunku, neįdomu, jog jie nesupranta, kaip tai padaryti ir po pakartotinių aiškinimų.

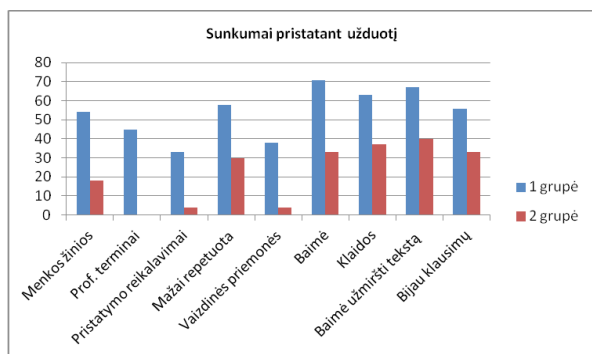
Buvo paskirtos konsultacijos užduočiai atlikti. Deja konsultuotis atėjo tik keletas šios grupės studentų. Į klausimą, ar dėstytoja konsultavo studentus, respondentų atsakymai buvo tokie: pirmoje grupėje teigiamai atsakė 70 proc. studentų, o antroje – 96 proc. Šiek tiek jaučiasi pirmosios grupės priešiškus, nes studentai tikrai žinojo, kada vyko konsultacijos. Apibendrinant galima pasakyti, kad vidutiniškai 82 proc. respondentų atsakė teigiamai, 18 proc. - neigiamai.

Su kokiais sunkumais susidūrė studentai besirengdami užduočiai? Kad studentams būtų lengviau apibūdinti patirtį rengiantis šiai užduočiai, jiems buvo pasiūlyti vienuolika teiginių ir papildomas pasirinkimas: kita (1 pav.).

1 pav. Sunkumai rengiant pristatymą.

Teiginiui „Buvo sunku suprasti tekstą, pagrindinę mintį, esmę“ pirmoje grupėje pritarė 41 proc., o antroje – 30 proc. „Sunku analizuoti“, pirmoje grupėje buvo 41 proc., antroje – 22 proc. „Sunku sugalvoti sprendimus ir rekomendacijas“, pirmoje grupėje – 54 proc., antroje - 22 proc. „Neįdomi situacija“ buvo 17 proc. studentų pirmoje ir 15 proc. antroje grupėse. „Neturiu profesinių žinių“, pirmoje grupėje šį teiginį rinkosi 54 proc. ir antroje – 22 proc. respondentų. „Trūko laiko“ 24 proc. respondentų pirmoje ir 7 proc. antroje grupėje. „Nežinojau, kaip parengti vaizdines priemones“, šiam teiginiui pritarė 37,5 proc. studentų pirmoje grupėje, antroje – 7 proc. „Nežinojau užsienio kalbos pristatymo reikalavimų“, tokių teiginį pirmoje grupėje rinkosi 24 proc., antroje grupėje visi tai žinojo. „Sunku dirbti poromis“, pirmoje grupėje teigė 8 proc., antroje tokių problemų neiškilo. „Idėjų stoka“ trukdė pasirengti 45 proc. respondentų pirmoje ir 4 proc. antroje grupėje. „Kolegoms trūksta aktyvumo“ skundėsi 17 proc. studentų pirmoje grupėje. Antroji grupė manė dirbę vienodai aktyviai. Kaip sekėsi pristatyti atliktą užduotį? (2 pav.).

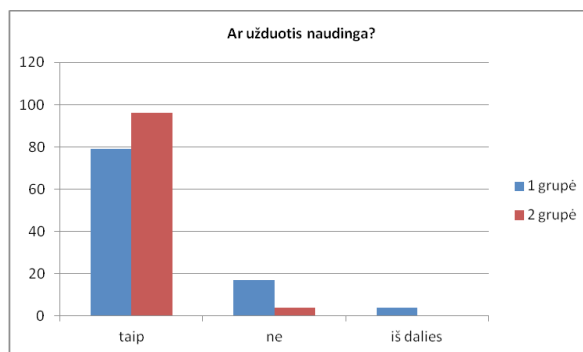

2 pav. Sunkumai pristatant atvejo analizę.

„Menkos užsienio kalbos žinios“ teigė pirmosios grupės studentai (54 proc.) ir 18,5 proc. - antrosios grupės studentų. „Profesinių terminų nežinojimas ar netaikymas“ trukdė 45 proc. pirmos grupės respondentų. Antroje grupėje šių teiginių nebuvo. Galima daryti išvadą, jog šie studentai daugiau dėmesio skiria terminų mokymuisi per paskaitas, žino jų vartojimo taisykles. „Pristatymo reikalavimų nepaisymas“. Su šiuo teiginiu sutiko trečdalis pirmos ir tik 4 proc. antros grupės studentų. „Nepakankamai repetuota“ buvo 58 proc. studentų pirmoje ir 30 proc. antroje grupėse. „Neparengtos vaidinės priemonės“ buvo 37,5 proc. studentų pirmoje grupėje, antroje – 4 proc. „Bijau kalbėti viešai“ pripažino 71 proc. pirmos ir 33 proc. antros grupių respondentų. „Bijau suklysti“, taip teigė 62 proc. pirmos ir 37 proc. antros grupės studentų. „Bijau užmiršti tekstą“, šį teiginį rinkosi 66,5 proc. pirmos ir 40 proc. antros grupės studentų. „Bijau, kad nesugebėsiu atsakyti į klausimus“ teigė 50 proc. pirmos ir 33 proc. antros grupės respondentų.

Visuomet labai svarbu yra tinkamas vertinimas. Tai gali būti gera skatinimo priemonė, o netinkamai įvertintą studentą gali paveikti demotyvuojančiai.

Ar įvertinimas pateisino Jūsų lūkesčius? 88 proc. visų respondentų atsakė teigiamai, 8 proc. - neigiamai, 4 proc. - iš dalies. Pirmos grupės 76 proc. respondentų atsakė teigiamai, 8 proc. tikėjosi geresnio įvertinimo. Antroje grupėje 96 proc. respondentų lūkesčiai pasiteisino ir tik 4 proc. tikėjosi būti geriau įvertinti. Vertinimo kriterijai studentams pateikiami jau aiškinant užduotį. Išsamiai paaiškinti reikalavimai atskiriems etapams atlikti bei užduočiai pristatyti. Dėstytojui svarbu yra išsiaiškinti, ar užduotis buvo aktuali studentams. Atsakymai į klausimą: „Ar naudinga buvo užduotis?“ pasiskirstė taip (pav. Nr. 3):

3 pav. Ar užduotis yra naudinga?

88proc. visų respondentų atsakė teigiamai, 8 proc. – neigiamai, 4 proc. – iš dalies. Keista, pirmoje grupėje net 83 proc. studentų atsakė teigiamai, antroje – 96 proc. Vadinasi, besimokantieji suvokia, jog atlikdami šią užduotį jie analizavo, ieškojo sprendimų, vartojo profesinės kalbos terminus, mokėsi dirbti bendradarbiaudami, rengė pristatymus. Tai davė teigiamų rezultatų.

Respondentai buvo paprašyti pakomentuoti, kuo užduotis buvo naudinga. Daugelis studentų atsakė, jog jie: pagilino anglų kalbos žinias, išmoko geriau kalbėti, įgijo daugiau patirties pristatyti savo darbą, mokėsi spręsti problemas, ieškoti sprendimų, pritaikė savo dalyko žinias anglų kalboje. Deja buvo ir keletas tokių atsakymų: nieko neišmokau ar nežinau.

Į klausimą, „Ar norėtumėte dar kartą atlikti panašią užduotį?“ studentai atsakė taip: pirmoje grupėje tik 21 proc. respondentų atsakė teigiamai, antroje – 64 proc. Tai rodo, jog pirmajai grupei tikrai buvo sunkiau atlikti užduotį, nors jie suvokia, kad užduotis buvo naudinga. Bendrai vertinant apie pusę studentų norėtų kartoti užduotį. Atlikdami šią užduotį studentai turėjo pademonstruoti ne vieną, o daug gebėjimų bei kompetencijų. Respondentai buvo paprašyti atsakyti į klausimą, „Ką darytumėte geriau, jeigu dar kartą atliktumėte šią užduotį? Daugiausiai atsakymų buvo tokių: pasiruoščiau geriau, skirčiau tam daugiau laiko, skirčiau daugiau dėmesio, pažiūrėčiau į tai rimčiau, įsigilinčiau į užduotį labiau, ilgiau repetuočiau pristatymą. Galima daryti išvadą, kad studentai padarė išvadas ir turėdami kitą galimybę atliktų atvejo analizę geriau, skirdami tam ir daugiau dėmesio bei laiko, nes jie suvokė užduoties naudą užsienio kalbos kompetencijai ugdyti.

Išvados

1. Atlikta mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad užsienio kalbos kompetencija - labai svarbi būsimojo specialisto karjerai ir profesinės veiklos sėkmingumui.
2. Atvejo analizė padeda ugdyti užsienio kalbos kompetenciją, reikalauja analitinių gebėjimų, teikia gausybę sprendimų, skatina studentus matyti pozityvų požiūrį, ugdo žinias svarstomoje srityje, skatina suvokti situacijos kompleksiskumą. Studentai išmoksta apibūdinti esamą situaciją, identifikuoti problemas, pateikti sprendimus ir išvadas, argumentuoti pasirinkimus, analizuoti sėkmingus sprendimų aspektus ir trūkumus.
3. Atliktas tyrimas parodė, jog studentai suvokia atvejo analizės metodą kaip vieną efektyviausių užsienio kalbos ugdymo būdų. Tyrimas leidžia identifikuoti ir taisytinus dalykus naudojant atvejo analizės metodą užsienio kalbos kompetencijai ugdyti.

Literatūra

1. Allan, B. (2007). Blended learning (tools for teaching and training),. Facet Publishing, Wiltshire.
2. Baršauskienė, V., Janulevičiūtė-Ivaškevičienė, B. (2005). Komunikacija: teorija ir praktika, technologija, Kaunas.
3. Cottrell, S. (2013). The Study Skills Handbook,. Palgrave Macmillan, NY.
4. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2012). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
5. Daft, R.L. (2008). New Era of Management,. Vanderbilt University.
6. Daly, P. (2002). The Internet TESL Journal, Vol. VIII, No. 11, November. // Prieiga prie interneto// <http://iteslj.org/Techniques/Daly-CaseStudies/> [žiūrėta-2015-10-06]
7. Europos kalbų lobynas. Daugiakalbystės politikos ir praktikos tendencijos Europoje. (2012). British Council.
8. Ellet, W. (2007). How to Analyze a Case, experted from The Case Study Handbook: How to Read, Discuss and Write Persuasively About Cases,. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.
9. Erickson A., Burke, K. (2010). Purdue University, West West Lafayette, Indiana // Prieiga prie interneto // <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=d922521c-ba0b-4cee-b77a-> [žiūrėta -2015-10-06]
10. Glenn, W.R., Cuerdo, L. (2013). Cases in Leadership. Sage
11. Grebliauskienė, B. (2004). Komunikabilumo ugdymas. Vilnius, Žara.
12. Johnson, G., Scholes, K., Whitting, R. (2008). Exploring Corporate Strategy: text and cases, Prentice Hall.
13. Jucevičienė, P. Gudaitytė, D., Karenauskaitė, V., Lipinskienė, D., Stanikūnienė, B., Tautkevičienė, G. (2010). Universiteto edukacinė galia; atsakas XXI amžiaus iššūkiams, Technologija, Kaunas, p. 212-213.
14. Kalbų mokymo politikos aprašas Kalbos, įvairovė, pilietiškumas. (2006). Švietimo aprūpinimo centras.
15. Kaminskienė, I., Janulienė, A. (2013). Validity of Assessment and Recognition of Non-Formal and Informal Learning Achievements in Higher Education. Quality of Higher Education, v. 10, p. 28-74.
16. Kučinskienė, M., Žiogelytė, L., Jatuliavičienė, G. (2012). Verslo strategija: atvejo analizė, Vilniaus universiteto leidykla.
17. Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache Langenscheidt, (1997). Berlin.
18. Lepaitė, D. (2003). Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija Monografija,. Kaunas, Technologija.
19. Maslow, A.H (2006). Motyvacija ir asmenybė,. Apostrofa, Vilnius, p. 82.
20. Naginevičienė, L.S. (2010). Profesinė komunikacija,. Technologija, Kaunas, p. 14-41.
21. Weaver, M. (2008). Transformative learning Support Model in Higher Education Educating the whole student,. Facet Publishing, Bodmin, Coenwall, ,p. XIII, p.15.
22. Zuzevičiūtė, V. Teresevičienė, M. (2007). Universitetinės studijos mokymosi visą gyvenimą perspektyvoje. Monografija,. Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas.

IMPORTANCE OF A CASE STUDY IN FOREIGN LANGUAGE DEVELOPMENT

Summary

The article focuses on the usage of a case study as a method for the development of foreign language competence. The system of development of foreign language competence is analysed here. The concept of the case study and its usage in the development of language competence is introduced in the first part of the article. The survey has been conducted in order to find out how the case study can influence the development of communicative competence and what the students' opinions about it are. The issues of a research are presented in the article.

Keywords: development of foreign language competence, case study.

Informacija apie autore:

Lektorė **Irena JANKAUSKIENĖ**; Kauno kolegija, vokiečių kalbos dėstytoja. Mokslinių tyrimų kryptis: užsienio kalbos komunikacinės kompetencijos ugdymas, integruotų savarankiškų darbų rengimas. El. paštas: irena.jankauskiene@go.kauko.lt.